

Dr. Maria-Irina GRIGORE-RĂDULESCU

Atribuțiile Poliției Române

Dr. Maria-Irina GRIGORE-RĂDULESCU

Atribuțiile Poliției Române

Universul Juridic
București
-2014-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2014, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GRIGORE-RĂDULESCU, IRINA-MARIA

Atribuțiile Poliției Române / Maria-Irina Grigore-Rădulescu. -

București : Universul Juridic, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-462-2

351.74(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**

DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Prefață

Lucrarea tratează o problemă deosebit de interesantă și actuală în peisajul științei dreptului, în general și a dreptului polițienesc, în special.

Am în vedere faptul că, începând din anul 1990, organele polițienești din România au suferit serioase transformări, toate cu scopul final de a-și alinia activitatea la cerințele unor asemenea instituții într-un stat de drept democratic.

Cercetarea științifică în acest domeniu trebuie să răspundă la întrebarea dacă aceste transformări au un rol pozitiv în activitatea instituției, pe de o parte, iar pe de altă parte, dacă ceea ce s-a întreprins corespunde evoluției fenomenului infracțional și serioaselor cerințe pe care societatea românească le are față de aceste organe.

Având în vedere că acest proces continuă, considerăm foarte importantă cercetarea realizată prin considerentele de mai sus și ținând cont de contextul în care ea s-a realizat.

Adaug la aceasta un alt element pozitiv, anume acela că lucrarea a fost realizată nu de un specialist din interiorul sistemului, ci de un cadru didactic universitar, ceea ce dă o culoare aparte acestei interesante cercetări.

Autoarea, abordând curajos această cercetare, a realizat o valoroasă monografie a instituției poliției, folosind importante izvoare cunoscute și unele necunoscute și a reușit ca într-o valoroasă lucrare să trateze în mod excelent tema propusă.

Lucrarea tratează, în capitolele ei, probleme referitoare la aspecte de ordin istoric, care sunt abordate cu o temeinicie lăudabilă, reușind să ne demonstreze existența și acțiunea acestor instituții de-a lungul secolelor și deceniilor.

Ceea ce mă determină să apreciez, în mod deosebit, calitatea lucrării este faptul că autoarea ne demonstrează un fapt cunoscut, anume acela că în România au existat valoroase organe polițienești care au făcut față cu succes problemelor interne, iar în plan extern erau recunoscute ca instituții de prestigiu.

Întâlnim în lucrare o bună demonstrație în legătură cu activitatea poliției în timpul regimului totalitar, apoi transformările care au avut loc după decembrie 1989 și, ceea ce este mai important, analizarea structurilor și atribuțiilor Poliției Române.

Toate problemele tratate sunt de o înaltă ținută științifică, abordează în mod serios chestiunile de fond și, ca un fir roșu, lucrarea este străbătută de dorința de a scoate în evidență noul, de a găsi soluții și formulări care să conducă la perfecționarea activității poliției.

Subliniez o chestiune deosebit de interesantă, anume aceea că, temeinic, autoarea prezintă elemente de drept polițienesc comparat dintr-un număr de

state ale lumii, respectiv Austria, Belgia, Bulgaria, Cehia, Danemarca, Finlanda, Franța, Germania, Irlanda, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Portugalia, Spania, Ungaria, Australia, Brazilia, Canada, China, Israel, Japonia, Republica Moldova, Norvegia, Noua Zeelandă, Statele Unite ale Americii.

Constat, de asemenea, că a fost tratat excelent capitolul referitor la atribuțiile Poliției Române în planul cooperării internaționale și, ceea ce este foarte interesant, este modul în care au fost cercetate și tratate activitățile Poliției Române în procesul misiunilor internaționale.

O altă concluzie de fond se referă la faptul că autoarea, în cursul cercetării și elaborării lucrării, nu a părăsit niciun moment tema propusă și, din contextul problematicilor complexe s-a oprit și a selectat în fiecare capitol atribuțiile instituției cercetate.

Analizând această valoroasă lucrare, conchid că avem de-a face cu o cercetare științifică de calitate într-un domeniu sensibil, neinvestigat suficient de literatura de specialitate și foarte necesar în etapa actuală.

*Prof. univ. dr.
General locotenent (r)
ION SUCEAVĂ*

Introducere

Necesitatea asigurării unei ordini interne și, implicit, crearea unei structuri care să contribuie la realizarea acesteia au caracterizat toate orânduirile istorice.

În prezenta lucrare ne propunem să realizăm o analiză a evoluției structurilor polițienesti și a activității acestora, pornind de la premisa că **Poliția**, sub denumirile diferite pe care le-a purtat, caracteristice epocilor în care au fost create, a avut un rol esențial de-a lungul istoriei milenare a românilor.

Pentru a delimita clar competențele și atribuțiile Poliției Române, dar mai ales pentru a putea evidenția evoluția acestora de-a lungul timpului, este necesar a identifica principalele etape pe parcursul cărora organizarea și funcționarea poliției a progresat.

Utilizând, în principal, metoda istorică de cercetare juridică, vom proceda la analiza propusă referitoare la Poliția Română, parcurgând etapele evolutive, ținând seama, totodată, că instituțiile statului, inclusiv Poliția, au pentru fiecare etapă configurația determinată de influența realităților istorice ale epocii respective. Așa se explică faptul că principalele etape ale evoluției Poliției Române urmează îndeaproape perioadele istorice.

Evoluția regională și internațională constituie în plan social, economic și politic un factor care influențează cadrul legislativ și instituțional intern.

Sub aspect regional, constituirea Uniunii Europene a determinat România să formuleze, încă din 1995, cererea de aderare la această nouă construcție europeană și, pe cale de consecință, ca urmare a acestei manifestări de aderare, a urmat în plan intern un proces de restructurare legislativă și instituțională, în sensul implementării acquis-ului comunitar.

La nivel internațional, pregnanța fenomenului globalizării a generat o reconsiderare a poziției României, care a devenit membră NATO și a participat la numeroase misiuni în diferite zone ale globului (Irak, Afganistan, Serbia).

Deși bazele unei instituții moderne a Poliției Române au fost puse încă din 1994, prin Legea nr. 26/1994 (în prezent abrogată), Poliția Română, ca instituție de o importanță deosebită a statului de drept român, a fost reorganizată pe principiul demilitarizării în anul 2002, prin Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, urmată de adoptarea Legii nr. 360/2002 privind Statutul polițistului, fiind, astfel, îndeplinite, angajamentele asumate de România în ceea ce privește Capitolul 24 – Justiție și Afaceri interne, sub aspect polițienesc.

Legea nr. 218/2002 a formalizat și instituționalizat Poliția Română sub aspectul activității, structurii și atribuțiilor acestei instituții și a creat cadrul general pentru o nouă reglementare a celorlalte structuri cu atribuții și competențe în domeniul ordinii și siguranței publice.

Reorganizarea Poliției Române a presupus reforma instituțională conform recomandărilor Uniunii Europene, fiind urmate două direcții de acțiune. O primă direcție a fost reprezentată de **organizarea Poliției Române pe trei componente**, respectiv Ordine și siguranță publică, Investigatii criminale și Combaterea crimei organizate și terorismului, iar cea de-a doua a vizat **des-centralizarea decizională prin responsabilizarea actului managerial la nivelul unităților de poliție**.

Demersul științific inițiat prin prezenta lucrare urmărește identificarea cadrului legal de organizare și funcționare a poliției, precum și stabilirea principiilor activității și atribuții ale acesteia la nivelul unor state membre ale Uniunii Europene, a altor state europene, dar și în raport cu alte state situate în afara continentului european.

Fenomenul globalizării manifestat pregnant în toate domeniile de activitate a acaparat și mediul criminalității, ajungându-se la ceea ce literatura de specialitate numește criminalitatea organizată transfrontalieră, care reunește rețele criminale din întreaga lume.

Prevenirea și combaterea acestui fenomen internaționalizat nu puteau fi realizate numai de către autoritățile polițienești naționale, în colaborare, firește, cu alte organe și instituții competente în acest domeniu. A apărut, astfel, necesitatea stringentă a unei cooperări atât la nivel regional și european, cât și la nivel internațional. Eficientizarea acestei cooperări a generat crearea unor structuri europene și internaționale de cooperare polițienească, având reprezentare în fiecare stat membru al acestora.

În plus, Comitetul de Miniștri a adoptat la data de 19 septembrie 2001 Recomandarea Rec (2001)10 privind Codul european de etică a poliției, care, deși recunoaște diversitatea organizării sistemelor de poliție naționale în Europa, recomandă tuturor statelor membre să ia măsuri pentru asigurarea autonomiei decizionale în interiorul poliției, sporirea respectului populației față de polițiști și asigurarea încrederii în personalul polițienesc, în baza argumentului suprem al preeminenței dreptului într-o societate democratică.

Unele considerații privind principalele etape ale evoluției poliției în România

1. Primele începuturi ale activității polițienești

○ 1.1. Considerații generale

În analiza oricărei instituții moderne trebuie pornit de la cele mai vechi informații privitoare la formele incipiente care au precedat-o și care au contribuit la dezvoltarea ei.

Astfel, ordinea socială internă, respectarea vieții, a demnității și a bunurilor în cadrul uniunilor de triburi existente în societatea geto-dacă, în **epoca prestatală**, se realizau de către toți membrii colectivității în beneficiul tuturor și al fiecăruia dintre ei¹.

Comparativ cu epoca prestatală, în **statul geto-dac** se legitimează existența anumitor structuri centrale și locale, investite cu autoritate de stat care desfășoară activități de asigurare a respectării legilor², menținându-se, însă, și sistemul răzbunării sângelui³.

În **Dacia provincie romană**⁴ existau, structuri polițienești, cu atribuții exclusive în acest domeniu, întrucât se remarcă existența edililor (*aediles*), care erau magistrați municipali având drept atribuții, printre altele, asigurarea poliției orașelor⁵, iar paza și ordinea în orașe era asigurată de lictori și de o poliție urbană (*vigiles nocturni*) subordonată edililor⁶.

¹ A se vedea, pentru detalii, N. Densusianu, *Istoria militară a poporului român*, Ed. Vestala, București, 2003, p. 73; L. Cârjan, *Istoria Poliției române de la origini până în 1949*, Ed. Vestala, București, 2000, p. 11.

² Pentru prezentarea organizării statului geto-dac, a se vedea E. Cernea, E. Molcuț, *Istoria statului și dreptului românesc*, Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL, București, 1996, p. 12 și urm.; C. Voicu, *Istoria statului și dreptului românesc*, Ed. Universul Juridic, București, 2006, pp. 43-54.

³ Ovidiu, *Tristele*, V, 7, 10, 43-44.

⁴ Cât privește datele de ordin istoric privind hotarele provinciei Dacia, precum și reformele vizând modificările teritoriale a se vedea E. Cernea, E. Molcuț, *op. cit.*, pp. 17-18; M. Petrescu-Dîmbovița, H. Daicoviciu, D. Gh. Teodor, L. Bârzu, Fl. Preda, *Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1995, p. 216 și urm.

⁵ E. Cernea, E. Molcuț, *op. cit.*, p. 22; M. Petrescu-Dîmbovița și colab., *op. cit.*, p. 227.

⁶ M. Petrescu-Dîmbovița și colab., *op. cit.*, p. 228.

În **perioada secolelor III-VIII d.H. (perioada obștei sătești)**, atribuții specifice activității polițienești, precum asigurarea ordinii interne, au fost exercitate de anumite organe, respectiv de juzi¹, dar ele nu constituie organe de poliție, în înțelesul actual, ci structuri premergătoare organelor de poliție moderne.

Marele Vornic, care avea atribuții de pază a Curții domnești și de judecare a slujbașilor de pe lângă Curte, se remarcă în **epoca feudalismului timpuriu (secolele IX - XIV)** în Moldova și Țara Românească, în timp ce organizarea activității polițienești în Transilvania², în perioada voievodatului și a principatului³, se caracterizează printr-o suprapunere și o confuzie atât în stabilirea competențelor, cât și în exercitarea atribuțiilor ce reveneau diferitelor organe, atribuțiile polițienești fiind exercitate de către principe și de către Dietă.

○ 1.2. Structuri cu funcții polițienești în perioada feudalismului dezvoltat

1.2.1. Unele aspecte privind activitatea de poliție în Țara Românească și Moldova până la instaurarea domniilor fanariote

Perioada secolelor XV-XVI marchează o evoluție deosebită sub aspectul creării unor instituții care preced actualele organe de poliție. Așa cum am arătat, Marele Vornic exercita atribuții polițienești, în exercițiul funcției sale, având în subordine pe **vătaful de vânători**⁴, care conducea, de fapt, garda personală a Domnului, formată din 500 de oameni⁵ și care asigura paza Curții domnești⁶, ulterior fiindu-i încredințată și asigurarea ordinii în cadrul oricăror solemnități la care participa domnul.

Se poate, astfel, contura un conținut al atribuțiilor⁷ vătafului de vânători⁸ care prefigurează fondul actualului serviciu de poliție, constând în dreptul de

¹ E. Cernea, E. Molcuț, *op. cit.*, p. 38-39; C. Voicu, *op. cit.*, p. 89.

² Pentru detalii, a se vedea S. P. Jako, *Organizarea cancelariei voievodale ardelene la începutul secolului al XVI-lea*, Hrisovul, VI, 2, 1946, p. 111.

³ Pentru detalii, a se vedea E. Cernea, E. Molcuț, *op. cit.*, pp. 84-92; C. Voicu, *op. cit.*, pp. 177-194.

⁴ Denumirea „vătaf de vânători” derivă din sarcinile ce au fost date slujitorilor care asigurau paza Caselor domnești, de a asigura treptat și paza vânătorilor la care participa domnul, astfel că din „slujitori”, cum erau numiți inițial, vor deveni „vânători”. În acest sens, L. Cârjan, *op. cit.*, p. 30.

⁵ L. Cârjan, *op. cit.*, p. 29.

⁶ Pe lângă atribuțiile de pază, vătafului de vânători îi revenea și sarcina de a procura vânatul necesar pentru masa domnului, iar ca o favoare excepțională, domnul îi acorda dreptul de a vinde în piață ceea ce era peste necesarul mesei domnești.

⁷ În acest sens, L. Cârjan, *op. cit.*, p. 29.

⁸ Sub aspect istoric, primul vătaf de vânători atestat de izvoare scrise a fost Neagoe Basarab, vătaf de vânătoare la curtea lui Radu cel Mare (1496 – 1508). Pentru detalii, a se vedea L. Cârjan, *op. cit.*, p. 13.

supraveghere și control al piețelor publice și dreptul de supraveghere a diferitelor categorii de persoane, a străinilor, a hanurilor.

La jumătatea secolului al XV-lea s-a constituit oastea cea mică, armata proprie a domnului, formată din mici feudali, curteni, slujitori și țărani liberi, spre deosebire de oastea cea mare, care era formată din toți dregătorii statului și toți stăpânii de pământ¹.

Conducerea armatei era asigurată de către un domn, ajutat de vornic, spătar și hatman.

Întrucât în țările române nu existau organe polițienești propriu-zise, atribuțiile privind ordinea și liniștea publică, precum și siguranța persoanelor și a bunurilor au fost încredințate **spătarului** în Țara Românească și **hatmanului** în Moldova, care erau și comandanții curții.

Principalele atribuții ce reveneau spătarului, considerat al patrulea dregător în sfatul domnesc, și atestat pentru prima dată în 1415, erau de a purta spada domnească la ceremonii și de a conduce călărimea în vreme de război². Hatmanul a fost menționat pentru prima dată în 1541 și a îndeplinit dregătoria de portar sau de pârcălab de Suceava³.

Dregătoria vorniciei a fost cea mai importantă⁴, întrucât marele vornic era șeful poliției și al siguranței, dar avea și atribuții judecătorești, având dreptul de a judeca, în locuința sa, o serie de fapte, precum furturile, omorurile și tâlhăriile⁵. Complexitatea atribuțiilor și competențelor Marelui Vornic a determinat crearea, în subordinea lui, a unui aparat constituit din vornici de ținut, vornici de sat și alți dregători de rang inferior.

În perioada respectivă se remarcă, potrivit relatărilor vremii, o stabilire a competențelor de judecată teritoriale circumscrise locuințelor marilor dregători. Astfel, „pricinile cele mai mari le judeca însuși domnul, iar cele mai mici le lăsa asupra boierilor și aceștia le cercetau pe la casele lor și le hotărau”⁶.

Sub aspectul organizării administrativ-teritoriale, în Țara Românească, subdiviziunile teritoriale erau județele, iar în Moldova erau ținuturile⁷. Atribuțiile similare marelui vornic în aceste subdiviziuni teritoriale, erau exercitate de ispravnici în județele⁸ din Țara Românească și de pârcălabi în ținuturile⁹ din Moldova.

¹ Pentru detalii, a se vedea E. Cernea, E. Molcuț, *op. cit.*, p. 80-81; C. Voicu, *op. cit.*, p. 146; V. Bobocescu, *Istoria Poliției Române*, Ed. Ministerului de Interne, București, 2000, pp. 28-31.

² L. Cârjan, *op. cit.*, p. 24.

³ Pentru detalii, a se vedea L. Cârjan, *op. cit.*, p. 23.

⁴ E. Cernea, E. Molcuț, *op. cit.*, p. 82.

⁵ În acest sens, a se vedea L. Cârjan, *op. cit.*, p. 35.

⁶ D. Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Ed. T. Boldur-Lătescu, Iași, 1868, p. 207.

⁷ D. Ciurea, *Organizarea administrativă a statului feudal Moldova*, Anuarul Institutului de istorie și Arheologie, Iași, II, 1965, p. 143.

⁸ În Țara Românească în secolele XVI-XVII existau 16 județe.

⁹ În Moldova în secolele XVI-XVII existau 24 de ținuturi.